

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 0: Achterhoek2020

Programmaliijn 0.1: Verbindingsorganisatie Achterhoek2020

Wat speelt er?

Op 2 juli 2014 hebben de 3 O's (Ondernemers, maatschappelijke Organisaties en Overheid) samen de 'Uitvoeringsagenda Achterhoek' onderschreven. Inmiddels is de Uitvoeringsagenda Achterhoek^{2.0} in de maak met als strategische focus "Smart Industry". Deze focus komt het sterkst tot uiting via de hoofdpoging "Werken" en deze opgave is daarom tot 'Smart Werken' omgedoopt. Daarnaast wordt er ingezet op de opgaven "Wonen" en "Bereikbaarheid", vanuit het besef dat deze twee onderwerpen randvoorwaardelijk zijn voor een succesvolle realisatie van de opgave "Smart Werken".

De 3 O's organiseren zich rond de opgaven en maken gebruik van de kracht van het netwerk. Er worden zogenaamde 'coalitions of the willing' gevormd rond initiatieven en projecten. Per project wordt afgesproken hoeveel en in welke verhouding de partners bijdragen aan het project. Via de Stuurgroep Achterhoek2020 en haar verbindingsorganisatie (o.a. bestaande uit 3 kennismakelaars) initiëren, ondersteunen, stimuleren of sturen de 3 O's de realisatie van de gezamenlijke doelen.

Om de Stuurgroep Achterhoek 2020 in staat te stellen haar doelen te verwezenlijken, is jaarlijks € 300.000 aan 'procesmiddelen' benodigd. Op 2 juli 2014 is afgesproken dat de provincie Gelderland hieraan 50% bijdraagt. De andere 50% dragen de overige partners van Achterhoek2020 bij in de verhouding 80% (door overheden in de Achterhoek), 10% (door ondernemers) en 10% (door maatschappelijke organisaties).

Doel(en):

- Economische ontwikkeling en werkgelegenheid voor alle Achterhoekers (opgave 'Smart Werken')
- Aantrekkelijke woon- (en leef) omgeving (opgave 'Wonen')
- Bereikbare Achterhoek (opgave 'Bereikbaarheid')

Resultaten:

- Een gezamenlijke visie en focus voor de toekomst van de Achterhoek;
 - Een gelijkwaardige en intensieve samenwerking tussen Ondernemers, Maatschappelijke organisaties en Overheid;
 - Verbindingen tussen mensen en organisaties;
 - Een Achterhoekbreed gedragen Uitvoeringsagenda Achterhoek2.0.
- Dit leidt tot:
- Behoud of zelfs groei van werkgelegenheid in de Achterhoek (behoud of groei van het verdienvermogen van de Achterhoek) en een daarop toegesneden beroepsbevolking;
 - De Achterhoek als dé ontwikkel- én maakregio van SMART producten en concepten die ook in NL en daarbuiten vermarkt worden;
 - De Achterhoek als een erg aantrekkelijke plek om te wonen, met kwalitatief goede voorzieningen en een passende vastgoedvoorraad;
 - Een fysiek als digitaal snel bereikbare Achterhoek.

Bijdrage aan de krimpproblematiek:	Middelen¹:			
De demografische ontwikkelingen vormen één van aanleidingen voor de Achterhoekagenda2020. Alleen met een goede economische ontwikkeling is er voldoende basis om de gevolgen van bevolkingsdaling en –vergrijzing en –ontgroening op te kunnen vangen. Vandaar focus op en prioriteit voor de opgave “Werken”. Ook wordt bijvoorbeeld ingezet op de directe gevolgen van bevolkingskrimp zoals aanpassingen in de (nieuwbouw)vastgoedvoorraad.	Totale kosten:	Dekking:		
		Provincie	Gemeente(n)	Derde(n)
	€ 300.000	€ 150.000	€ 120.000 ²	€ 30.000
	¹ Per jaar ² Gedeeltelijk in uren			
Projecten: (lijst is dynamisch)				

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 0: Achterhoek2020

Programmaliijn 0.2: Opstarten en ondersteunen nieuwe initiatieven en projecten

Wat speelt er?

Op 2 juli 2014 hebben de 3 O's (Ondernemers, maatschappelijke Organisaties en Overheid) samen de 'Uitvoeringsagenda Achterhoek' onderschreven. Inmiddels is de Uitvoeringsagenda Achterhoek^{2.0} in de maak met als strategische focus "Smart Industry". Deze focus komt het sterkst tot uiting via de hoofdpoging "Werken" en deze opgave is daarom tot 'Smart Werken' omgedoopt. Daarnaast wordt er ingezet op de opgaven "Wonen" en "Bereikbaarheid", vanuit het besef dat deze twee onderwerpen randvoorwaardelijk zijn voor een succesvolle realisatie van de opgave "Smart Werken".

De 3 O's organiseren zich rond de opgaven en maken gebruik van de kracht van het netwerk. Er worden zogenaamde 'coalitions of the willing' gevormd rond initiatieven en projecten. Per project wordt afgesproken hoeveel en in welke verhouding de partners bijdragen aan het project. Via de Stuurgroep Achterhoek2020 en haar verbindingsorganisatie (o.a. bestaande uit 3 kennismakelaars) initiëren, ondersteunen, stimuleren of sturen de 3 O's de realisatie van de gezamenlijke doelen.

Naast "procesgeld" (zie programmaliijn 1 Verbindingsorganisatie Achterhoek2020) heeft de Achterhoek (Stuurgroep Achterhoek2020) behoefte aan concrete middelen om activiteiten en projecten vlot te trekken, te ondersteunen of deze onder eigen regie uit te voeren. (Vergelijk de middelen "Faciliteren van het transitieproces" uit het 'Regiocontract 2012-2015'). Het gaat hier om activiteiten en projecten die rechtstreeks bijdragen aan de doelen van de Uitvoeringsagenda Achterhoek, maar zonder concrete ondersteuning niet van de grond komen.

Doel(en):

- Economische ontwikkeling en werkgelegenheid voor alle Achterhoekers (opgave 'Smart Werken')
- Aantrekkelijke woon- (en leef) omgeving (opgave 'Wonen')
- Bereikbare Achterhoek (opgave 'Bereikbaarheid')

Resultaten:

- Met concrete middelen, vlotgetrokken, ondersteunde en/of onder regie van de stuurgroep uitgevoerde activiteiten en projecten (voor de Uitvoeringsagenda Achterhoek) die zonder deze middelen niet van de grond zouden zijn gekomen.
- Dit leidt tot:
- Behoud of zelfs groei van werkgelegenheid in de Achterhoek (behoud of groei van het verdienvermogen van de Achterhoek) en een daarop toegesneden beroepsbevolking;
 - De Achterhoek als dé ontwikkel- én maakregio van SMART producten en concepten die ook in NL en daarbuiten vermarkt worden;
 - De Achterhoek als een erg aantrekkelijke plek om te wonen, met kwalitatief goede voorzieningen en een passende vastgoedvoorraad;
 - Een fysiek als digitaal snel bereikbare Achterhoek.

Bijdrage aan de krimpproblematiek:	Middelen:		
De demografische ontwikkelingen vormen één van aanleidingen voor de Achterhoekagenda2020. Alleen met een goede economische ontwikkeling is er voldoende basis om de gevolgen van bevolkingsdaling en –vergrijzing en –ontgroening op te kunnen vangen. Vandaar focus op en prioriteit voor de opgave “Werken”. Ook wordt bijvoorbeeld ingezet op de directe gevolgen van bevolkingskrimp zoals aanpassingen in de (nieuwbouw)vastgoedvoorraad.	Totale kosten:	Dekking:	
		Provincie	Gemeente(n)/derden
	€ 200.000 ¹	€ 100.000	€ 100.000 ²
	¹ Per jaar ² (Gedeeltelijk) door ureninzet		
Projecten: (lijst is dynamisch)			
1.	Nog uit te werken concrete projecten voor de Uitvoeringsagenda Achterhoek ^{2.0}		

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 1: Werken

Wat speelt er?

De Achterhoek krijgt de komende jaren te maken met een daling van de bevolking. Uit krimponderzoek is gebleken dat het maken van scherpe keuzes en het inzetten op het draaiende houden van de economie belangrijke voorwaarden zijn bij de aanpak van de bevolkingsdaling. Economische clustervorming is een effectieve wijze om de regionale economie draaiende te houden en welvaart aan te jagen. In de Achterhoek is de innovatieve maakindustrie een krachtige en onderscheidende motor. De kansen die Smart Werken biedt, geven deze sector ook een zeer positief toekomstperspectief. Deze zaken zijn meegenomen bij het bepalen van de strategische focus van de Achterhoek. Deze strategische focus is verder uitgewerkt in de Uitvoeringsagenda Achterhoek 2020^{2.0}.

De focus op Smart Werken is een belangrijke stap in het realiseren van een toekomstbestendige economie in de Achterhoek. Er is in gezamenlijkheid (3 O's) een Actieplan Smart Industry opgesteld en de economische profilering is eveneens afgestemd op deze focus via 'Smarthub, toekomst in de maak'. Ook worden er crossovers gemaakt naar andere sectoren dan de maakindustrie, zoals zorg, agrofood/biobased economy, duurzame energietransitie en vrijetijdseconomie. De verwachting is dat er de komende jaren ook crossovers naar andere sectoren zullen ontstaan, zoals de bouwsector en de overheid (Smart Gouvernement).

Een voorwaarde voor economische groei op het gebied van Smart Industry is voldoende geschoold personeel. Het is daarom van belang dat het onderwijs goed op deze ontwikkeling wordt aangesloten. Het Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt (POA) zet de komende jaren hierop in. Ook over de grens liggen er kansen ten aanzien van de arbeidsmarkt. Uit de "Atlas van kansen voor de grensregio Achterhoek-Borken" blijkt dat het aantal beschikbare banen voor de inwoners van beide regio's toeneemt, als de arbeidsmarkten door grensoverschrijdende samenwerking meer integreren. Kennis van de buurtaal is hiervoor de belangrijkste voorwaarde. Om de kansen voor grensoverschrijdende samenwerking verder en beter te benutten, is het nodig om samen met de Duitse partners de concrete kansen scherper in beeld te brengen en afspraken te maken.

Het programma Werken kent de volgende programmalijnen:

1. Smart Werken: Smart Industry – Agenda Achterhoek (1a) en Smart Industry – Economische profilering (1b)
2. Crossovers Smart Industry: Zorg (2a), Agrofood/biobased economy (2b), Duurzame energietransitie (2c) en Vrijetijdseconomie (2d)
3. Onderwijs en arbeidsmarkt
4. Grensoverschrijdende samenwerking

De programmalijnen zijn verder uitgewerkt in de programmaformats onder Werken.

N.B. 1: nog niet alle bedragen zijn afgestemd met de betrokken partijen

N.B. 2: nog niet alle projectbeschrijvingen zijn gereed / afgestemd met de betrokken partijen

Doel(en)	Resultaten:			
Door het realiseren van een toekomstbestendige economie wordt een bijdrage geleverd aan de aanpak van de bevolkingsdaling.	Een toekomstbestendige Achterhoekse economie. (zie voor gedetailleerde resultaten de programmaformats onder Werken)			
Bijdrage aan de krimpproblematiek	Middelen:			
Een toekomstbestendige economie en economische groei zijn belangrijke voorwaarden voor de aanpak van de bevolkingsdaling.	Totale kosten:	Dekking:		
		Provincie	Gemeente(n)	Derde(n)
	€ 31.903.000 + Pm (zie programma's onder Werken)	€ 14.978.500 + Pm (zie programma's onder Werken)	€ 10.509.500 (gezamenlijk)	
		€ 845.000 + Pm (zie programma's onder Werken)	€ 5.570.000 + Pm (zie programma's onder Werken)	

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 1: Werken

Programmaliijn 1.1a: Smart Industry – Agenda Achterhoek

Wat speelt er?

De Achterhoek is een regio met een hoogwaardige en innovatieve scheppende industrie met relatief veel MKB bedrijven die toekomstgericht werken, lange termijn doelstellingen hebben en goed samenwerken. De Achterhoek wil een economisch nog krachtiger gebied worden door in te zetten op de kansen die "smart Industry" biedt en dit principe in zoveel mogelijk sectoren door te voeren.

Doel(en):

De Achterhoek is een regio die er alles aan doet om de economische motor draaiende te houden. Dat willen we doen door waar we al goed in zijn, onze hoogontwikkelde maakindustrie, in een hogere versnelling te zetten. We hebben meer Achterhoekse ondernemers en bestuurders nodig die deze uitdaging oppakken. En tevens vraagt het ook om medewerkers met de juiste opleiding en motivatie. Het is dus heel belangrijk om talent aan ons te binden. Middels het dynamische actieplan Smart Industry Achterhoek, waarin projecten en processen omschreven staan, wordt er gezamenlijk (3 O's) opgetrokken om bedrijven en talent te behouden en aan te trekken.

Om de ontwikkelingen van de regio te volgen, kijken we naar twee parameters: de bijdrage van de Achterhoek aan het nationaal BBP en de regionale score op Quality of Life. De ambitie voor 2025 is dat de Achterhoek in vergelijking met de 40 Nederlandse COROP gebieden beter scoort dan in 2015. Voor het aandeel van de regio in het Nederlands Bruto Binnenlands Product proberen we naar positie 17 te klimmen. Voor de regionale score zetten we in op een top 15 notering.

Nav Kvk Onderzoek Smart Industry (2015): In 2020 heeft 20% van de Achterhoekse ondernemers gehoord van Smart Industry en ervaart 50% van de ondernemers SI als kans.

Resultaten:

Het actieprogramma Smart Industry Achterhoek is gestoeld op 4 pijlers:

- New Business:** Versneld ontwikkelen en toepassen van nieuwe producten, productietechnologieën en business modellen op basis van reeds beschikbare kennis.
- New Knowledge:** Bevordering van cross-sectorale kennisontwikkeling en –overdracht.
- New Skills:** Meer kennis en vaardigheden bij ondernemers en werknemers en toegang tot talen.

(Pijler 4: new profiling staat op apart fiche).

Voor alle projecten/processen vallende onder de 4 pijlers van de Actieagenda Smart industry geldt dat er doelen zijn gesteld. Deze dragen vervolgens bij aan het totaaldoel van het actieprogramma Smart Industry Achterhoek.

Bijdrage aan de krimpproblematiek:

De Achterhoek staat voor een uitdaging om met minder mensen het niveau van welzijn en welvaart te behouden en liever nog te verhogen. De ambitie is een krachtige regionale economie met werkgelegenheid voor iedereen. Dit wil de Achterhoek bereiken door in te zetten op het concept Smart Industry. Smart Industry wordt wel de vierde industriële revolutie genoemd. Het wil

Middelen (exclusief onderdeel project Smart Marketing)

Totale kosten:

€ 20.452.000

Dekking:

€ 9.910.500

Bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, gemeenten, rijksoverheid en overige

€ 10.541.500

<p>zeggen dat bedrijven de allernieuwste technieken op het gebied van digitalisering, informatieoverdracht en productie combineren. Dit biedt vergaande en ongekende mogelijkheden. Achterhoekse ondernemers, maatschappelijke organisaties en de overheid hebben het concept omarmd als richtinggevend voor de toekomst.</p>				
<p>Projecten: (lijst is dynamisch)</p>				<p>Projectformulier:</p>
<p>1.1a.1</p>	<p>Zie Smart Industry Agenda Achterhoek</p>			<p>1.1a.1</p>

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 1: Werken

Programmaliijn 1.1b: Smart Industry – Economische profilering

Wat speelt er?

De Achterhoek is een regio met een hoogwaardige en innovatieve scheppende industrie met relatief veel MKB bedrijven die toekomstgericht werken, lange termijn doelstellingen hebben en goed samenwerken. De Achterhoek wil een economisch nog krachtiger gebied worden door in te zetten op de kansen die "smart Industry" biedt en dit principe in zoveel mogelijk sectoren door te voeren.

Doel(en):

Middels economische profilering wordt een doorvertaling gemaakt van de projecten en processen uit het actieplan Smart Industry Achterhoek. De projecten en processen uit het actieplan worden zichtbaar gemaakt zodat er op juiste wijzigen gecommuniceerd wordt met de doelgroepen bedrijven en talent. Deze doelgroepen dienen te worden behouden en aangetrokken en dit betreft een continue proces. Er wordt in de Achterhoek gezamenlijk (3 O's) opgetrokken om bedrijven en talent te behouden en aan te trekken.

Om de ontwikkelingen van de regio te volgen, kijken we naar twee parameters: de bijdrage van de Achterhoek aan het nationaal BBP en de regionale score op Quality of Life. De ambitie voor 2025 is dat de Achterhoek in vergelijking met de 40 Nederlandse COROP gebieden beter scoort dan in 2015. Voor het aandeel van de regio in het Nederlands Bruto Binnenlands Product proberen we naar positie 17 te klimmen. Voor de regionale score zetten we in op een top 15 notering.

Nav Kvk Onderzoek Smart Industry (2015): In 2020 heeft 20% van de Achterhoekse ondernemers gehoord van Smart Industry en ervaart 50% van de ondernemers SI als kans.

Resultaten:

Het actieprogramma Smart Industry Achterhoek is gestoeld op 4 pijlers:
De pijlers: New Business, New Knowledge en New Skills staan gezamenlijk op een apart fiche gemeld.

- **New Profiling:** Juiste communicatie naar de doelgroepen talent en bedrijven (doorvertaling gemaakt van de projecten en processen uit het actieplan Smart Industry Achterhoek).

Voor alle projecten/processen vallende onder de 4 pijlers van de Actieagenda Smart industry geldt dat er doelen zijn gesteld. Deze dragen vervolgens bij aan het totaaldoel van het actieprogramma Smart Industry Achterhoek.

Bijdrage aan de krimpproblematiek:

De Achterhoek staat voor een uitdaging om met minder mensen het niveau van welzijn en welvaart te behouden en liever nog te verhogen. De ambitie is een krachtige regionale economie met werkgelegenheid voor iedereen. Dit wil de Achterhoek bereiken door in te zetten op het concept Smart Industry.

Smart Industry wordt wel de vierde industriële revolutie genoemd. Het wil zeggen dat bedrijven de allernieuwste technieken op het gebied van digitalisering, informatieoverdracht en productie combineren. Dit biedt

Middelen:

Totale kosten:

€ 2.000.000

Dekking:

€ 1.000.000

Provincie
Bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, gemeenten, rijksoverheid en overige

€ 1.000.000

vergaande en ongekeerde mogelijkheden. Achterhoekse ondernemers, maatschappelijke organisaties en de overheid hebben het concept omarmd als richtinggevend voor de toekomst.			
Projecten: (lijst is dynamisch)			Projectformulier:
1.1b.1	Economische profilering Achterhoek		1.1b.1

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 1: Werken

Programmaliijn 1.2a: crossover – Zorgsector

Wat speelt er?

De Zorg is één van de grootste (en sterkst groeiende) sectoren en daarmee één van de belangrijkste werkgevers binnen de Achterhoek. De verwachting is dat dit ook in de komende jaren zo zal zijn, hoewel de zorgbudgetten (vanuit de overheid) onder druk staan. Daarentegen neemt als gevolg van de vergrijzing binnen de Achterhoek de (absolute) vraag naar zorg en ondersteuning waarschijnlijk toe. Het aantal ouderen in de Achterhoek zal (zowel relatief als absoluut) stijgen. En hoewel mensen ook langer gezond blijven, krijgen echter steeds meer mensen te maken met 'welvaartsziekten' en intensieve zorg in hun laatste levensjaar (bijvoorbeeld als gevolg van dementie). Daarbij blijven de mensen steeds langer in hun eigen woning wonen. Dit geldt overigens niet alleen voor ouderen, ook van kwetsbare mensen met ondersteuningsvragen wordt verwacht dat zij minder beroep doen op intramurale zorg en meer zelf oplossen, samen met hun netwerk én met lichtere ondersteuning. Daarbij is van groot belang dat een beroep wordt gedaan op de "eigen kracht" van de samenleving. Wat kun je zelf bijdragen en waar ben je goed in? Bijvoorbeeld: iemand die lichamelijk beperkt is en zorg nodig heeft, kan op zijn beurt wel boodschappen met de scootmobiel doen voor zijn buurvrouw. Iemand met een verstandelijke beperking kan helpen om de buurtsuper in stand te houden. Iemand die licht dementerend is kan helpen bij de wasverzorging. Mensen met ondersteunings- en zorgvragen kunnen daarmee (ook) elkaars netwerk worden en elkaar ondersteunen en minder afhankelijk worden van professionele ondersteuning. Deze ondersteuning blijft, door inzet van slimme (smart) technologie, op afstand bereikbaar en inzetbaar. Door de relatief grote afstanden in de Achterhoek is de fysieke afstand tussen zorgverlener en zorgvrager vaak groot. De zorgsector (zowel de cure als de care) en samenleving zelf staan voor de grote opgave op deze ontwikkelingen aan te sluiten. Cruciaal is een laagdrempelige, bereikbare infrastructuur van ondersteuning in wijken, met name in kleine kernen. Alleen dan kunnen nieuwe, lichtere combinaties van gemeenschapszorg, laag- en hoogcomplexe ondersteuning ontstaan, waardoor mensen gemakkelijker kunnen (blijven) omgaan met hun beperking (Zij zijn dan 'positief gezond'). Voor de Achterhoek met zijn vele kleine kernen is dit een strategische opgave, die ook is gedefinieerd in de 'Transformatieagenda' zoals opgesteld door de gezamenlijke gemeenten.

Deze ontwikkelingen vragen om innovatieve ondersteuningsconcepten, -producten en -hulpmiddelen en de inzet van digitale technologische (SMART) oplossingen. Deze crossovers tussen de zorgsector en de maakindustrie en de inzet van ICT zijn voor de Achterhoek van strategisch belang. Door op te trekken met de sterke Achterhoekse maakindustrie en te focussen op de digitale en technologische oplossingen (denk aan bijvoorbeeld aan 'zorg op afstand' zoals beeldbellen, het uitlezen van lichamelijke conditie op afstand en de inzet van zorgrobots, maar ook domotica en slimme vervoeroplossingen, zodat iedereen in zijn eigen woning kan blijven wonen) zal voor iedereen die dat nodig heeft maatwerk zorg en ondersteuning beschikbaar zijn. De ontwikkeling en productie van slimme zorg(hulp)producten en het gebruik maken van de grote hoeveelheid digitale informatie die beschikbaar is, levert economische ontwikkeling en werkgelegenheid op. Deze kan nog eens een extra impuls krijgen als de innovaties ook in de rest van Nederland (of daarbuiten) vermarkt worden (De toekomst van Nederland wordt gemaakt in de Achterhoek). Maar bovenal levert deze inzet op dat mensen minder afhankelijk zijn, meer regie ervaren over hun eigen leven en meer deel uitmaken van de samenleving.

Doel(en):

- Economische ontwikkeling en werkgelegenheidsbehoud, zowel direct (in de

Resultaten:

- Behoud of zelfs groei van werkgelegenheid in de Achterhoek in

<p>zorg) als gerelateerd (in de maakindustrie, ICT etc.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innovatieve zorg/ondersteuning op maat voor iedereen (in de Achterhoek) • Ontwikkeling van slimme op ICT gebaseerde zorgproducten voor de Achterhoek, maar zeker ook voor Nederland. • Achterhoekers ervaren grote mate van 'eigenredzaamheid' en voelen zich ondanks eventuele beperking heel gezond (positieve gezondheid). 	<p>zorg, maakindustrie en ICT.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Achterhoek is dé ontwikkelregio van slimme zorgproducten en concepten die ook in NL en daarbuiten vermarkt worden. • Hoge score van Achterhoekers op 'positieve gezondheid'. 		
Bijdrage aan de krimpproblematiek:	Middelen:		
<p>Ondanks sterke vergrijzing in de Achterhoek blijft er goede en betaalbare zorg en ondersteuning beschikbaar voor iedereen die dat nodig heeft door de inzet van slimme innovatieve concepten en producten. Mensen worden gestimuleerd en gefaciliteerd om "samenredzaam" te kunnen zijn. Bovendien levert de ontwikkeling en vermarkting van deze producten en concepten werkgelegenheid op. En werk/economische ontwikkeling is de basis om krimpgelateerde ontwikkelingen op te kunnen vangen.</p>	Totale kosten:		Dekking:
	p.m Fieldlab Zorg: € 1.695.000	Provincie p.m. Fieldlab Zorg: € 795.000	Gemeente(n) p.m
Projecten: (lijst is dynamisch)	Projectformulier:		
1.2a.1	Fieldlab Zorg Achterhoek		<i>Volgt</i>
1.2a.2	Fieldlab 2 ^e lijns Zorg Achterhoek		<i>Volgt</i>
1.2a.3	Smart Village (gemeenschap)		<i>Volgt</i>
1.2a.4	Smart Matching (Iedereen doet mee)		<i>Volgt</i>
1.2a.5	@-learning Zorg en Welzijn		<i>Volgt</i>
1.2a.6	Gezondheidspark Oost		<i>Volgt</i>

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 1: Werken

Programmaliijn 1.2b: crossover - Agrofood en Biobased Economy

Wat speelt er?

Bij biobased economy gaat het over de overgang van een economie die draait op fossiele grondstoffen naar een economie die draait op biomassa als grondstof. Ook in de Achterhoek zal deze omslag de komende jaren moeten plaatsvinden.

In de agrarische sector worden op dit moment diverse acties ingezet om tot een biobased economy te komen. Er zijn verschillende problematieken die naar een oplossing snakken (verwerking mest, mineralenconcentraat) en daarnaast doen zich volop kansen voor om naar een toekomstbestendige landbouw toe te werken (circulaire economie, BICON-agenda, Vruchtbare Kringloop, precisielandbouw, smart farming, slimme agrologistiek, te verbinden aan de Groene Kenniswerkplaats Achterhoek en de Human Capital Agenda).

Op het gebied van Agrofood wordt gewerkt aan een verhoging van de toegevoegde waarde van de agrofoodsector door (verdere) stimulering van de ontwikkeling van hoogwaardige producten. Ook het verwaarden van agrofood-reststromen en de daarmee samenhangende maatschappelijke verduurzaming is van groot belang voor de regionale economie.

De komende jaren zal ook voor andere sectoren worden verkend welke mogelijkheden er zijn op het vlak van biobased economie.

Doel(en):

- a. Mestverwerking in relatie tot maakindustrie: uitbreiding biovergisting Groot Zevert, realiseren Biovergisting BVA in Varsseveld met uitloop naar Biovergisting Twence
- b. Legaliseren mineralenconcentraat als groene meststof
- c. Realiseren innovatiecentrum Biomassa bij Biovergisting Groot Zevert
- d. Groene kenniswerkplaats: realiseren kennistransfer naar arbeidsmarkt
- e. Procesondersteuning Stichting Biomassa Achterhoek
- f. Agrofood: Proces opstarten met belangrijke partners vanuit de 3 O's om te komen tot een visie op agrofood in de Achterhoek
- g. Vruchtbare Kringloop Achterhoek en Liemers groeit door en leidt tot verbetering van de bodemvruchtbaarheid en kwaliteit van grond- en oppervlaktewater
- h. Inzet van sensortechnologie en Lora-netwerk voor ontwikkeling duurzame efficiënte high-tech landbouw.
- i. Ontwikkelen van korte hoogwaardige voedselketens. Van bulk naar toegevoegde waarde met versterking van gebiedskwaliteit en kansen voor recreatie en toerisme

Resultaten:

- a. Realiseren voldoende mestverwerkingscapaciteit voor de Achterhoek
- b. Duurzame toepassing afvalstof mest als grondstof
- c. Stimuleren innovaties in de mestverwerking
- d. Doorlopende groene leerlijn AOC/MBO+, HBO en Universiteit
- e. Bijdragen aan initiatieven van de stichting Biomassa Achterhoek
- f. Agrofood: visie op de toekomst van agrofood voor de Achterhoek
- g. Ontwikkeling precisielandbouw
- h. Ontwikkeling precisielandbouw
- i. Voorzien in de behoefte van burgers aan duurzame en 'eerlijke' producten en de maatschappelijke behoefte aan een gezonde en

<ul style="list-style-type: none"> j. Realiseren Heerlijkheid Achterhoek k. Ontwikkeling VALA tot gebiedscollectief tbv beheer en ontwikkeling Achterhoeks landschap/vergroening Agrosector, Stoken op Streekhout (nieuw verdienmodel landschapsbeheer) l. Ondersteuning lokale initiatieven voor groene invulling dorpen, buurtschappen, stadscentra 	<p>mooie leefomgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> j. Achterhoek landelijk in de picture als Regio van de Smaak 2017 k. Nieuwe positie agrosector bij behoud en ontwikkeling van natuur- en landschap en leverancier van groene energie. l. Kwaliteitsimpuls voor de groene leefomgeving in de Achterhoek 			
Bijdrage aan de krimpproblematiek:	Middelen:			
<p>Opvangen krimp in de agrarische sector door transitie van deze sector naar toekomstbestendigheid. Om- en bijscholing via het groene onderwijs leidt tot behoud van arbeidsplaatsen en arbeidskrachten. Innovaties in de biobased economy en agrofood dragen bij aan een gezonde sector. Daar waar leegstand leidt tot sloop van panden in dorpen, buurtschappen en stadscentra, invulling daarvan stimuleren met groene, lokaal gedragen initiatieven.</p>	Totale kosten:	Dekking:		
		Provincie	Gemeente(n)	Derde(n)
	<ul style="list-style-type: none"> c. PM d. € 730.000 e. PM g. PM 	€ 350.000	€ 30.000	€ 350.000
Projecten: (lijst is dynamisch)			Projectformulier:	
1.2b.1	Innovatiecentrum en onderzoeksbudget Biomassa bij Groot Zevert in Beltrum (incl. Ondersteuning/coördinatie Stichting Biomassa Achterhoek)		<i>Volgt</i>	
1.2b.2	Doorwerking Groene Kenniswerkplaats incl. Ondersteuning/coördinatie KWPA		1.2b.2	
1.2b.3	Onderzoeksbudget Stichting Biomassa Achterhoek		<i>Volgt</i>	
1.2b.4	Lora (longrange) netwerk		<i>Volgt</i>	
1.2b.5	Heerlijkheid Achterhoek		<i>Volgt</i>	
1.2b.6	Procesondersteuning St. Biomassa		<i>Volgt</i>	
1.2b.7	Procesondersteuning Visie Agrofood		<i>Volgt</i>	
1.2b.8	Vruchtbare kringloop Achterhoek en Liemers		<i>Volgt</i>	
1.2b.9	Ontwikkeling VALA-collectief		<i>Volgt</i>	
1.2b.10	Stoken op Streekhout		<i>Volgt</i>	
1.2b.11	Ontwikkelen visie op Agrofood		<i>Volgt</i>	

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 1: Werken

Programmaliijn 1.2c: crossover - Duurzame energietransitie

Wat speelt er?

De Achterhoekse gemeenten hebben een gezamenlijke ambitie om in 2020 50% CO2 te reduceren en om 'energieneutraal te zijn in 2030'. Gemeenten willen deze energietransitie waar mogelijk faciliteren en stimuleren. De Regio Achterhoek heeft in 2012 met behulp van het Europese INTERREG project EU2020 Going Local, thema 'duurzaamheid en duurzaam transport', het Local Action Plan (LAP) laten opstellen. In het LAP is gekwantificeerd hoe de Achterhoek de doelstellingen kan bereiken. Een energieneutrale regio is nog ver weg; er moet nog veel werk verzet worden om de ambitie te halen. Om de energietransitie in de regio te versnellen is in 2015 een regionale Energietransitienota Duurzame Energie Achterhoek opgesteld en vastgesteld door de verschillende colleges. De energietransitienota wordt verder geconcretiseerd in een regionale uitvoeringsagenda energietransitie (bijlage 1) die begin 2016 gereed zal zijn, hierin worden projecten omschreven die bijdragen aan de energietransitie.

Parallel hieraan hebben de Gelderse Natuur- en Milieufederatie, Netwerkbedrijf Alliander en het Klimaatverbond, in navolging van het nationale SER "Energieakkoord voor Duurzame groei" van 6 september 2013, samen het initiatief genomen voor een Gelders Energieakkoord (bijlage 2). Het Gelders Energieakkoord is een concretisering van dit nationale energieakkoord en is gericht op samenwerking in het veld die nodig is om de forse ambitie voor energieneutraliteit te bereiken. De provincie Gelderland heeft zich aangesloten bij dit initiatief en haar medewerking toegezegd. Het GEA is bezig de verschillende onderwerpen uit te werken. De Achterhoek is hierbij aangehaakt.

De energietransitie valt in twee sporen uiteen; de energiebesparing in m.n. bestaande woningbouw, maar ook bij bedrijven (o.a. de ODA heeft hierin een belangrijke rol) en het zelf opwekken van duurzame of hernieuwbare energie. De energiebesparing bestaande woningbouw wordt meegenomen in het programma Wonen. Het heeft een sterke link met de plannen van het GEA hierover. Naar de mogelijkheden van energietransitie bij bedrijven wordt een verkenning gedaan. Energietransitie bij de overheid wordt opgepakt in synergie (of in samenwerking met) het GEA.

Opwekken duurzame energie

In de Achterhoek zijn diverse trajecten ingezet rondom het opwekken van duurzame energie (op het gebied van zon, wind en biomassa). Dit is mede mogelijk gemaakt door bestaande structuren als AGEM, ADV en het Verduursaam Energieloket. De komende periode zal de opwek van duurzame energie worden doorgezet door het uitvoeren van projecten die m.n. in de regionale uitvoeringsagenda energietransitie zijn opgenomen. Deze projecten kunnen op termijn alleen tot hun recht komen als ook de randvoorwaarden er komen. Het opwekken van steeds meer duurzame energie heeft o.a. gevolgen voor het elektriciteitsnet. Er zal in de Achterhoek daarom steeds meer behoefte zijn aan het inzetten van smart grids en slimme systemen, die de productie en het gebruik op elkaar afstemmen. Slimme netwerken zorgen voor inpassing van duurzame bronnen en maken het net flexibeler. Bovendien is het daardoor mogelijk dat mensen niet alleen elektriciteit afnemen maar het ook leveren aan het net. Het opslaan van elektriciteit op bijvoorbeeld woningen- en wijkniveau (buffering) is een cruciale opgave waarop de komende jaren moet worden ingezet: hoe kan in een kleinschalige setting vraag en aanbod op elkaar worden afgestemd?. Daarnaast worden in de Achterhoek momenteel slimme meters ingevoerd die inzicht geven in het verbruik én de energieleverancier helpen bij het per regio afstemmen van energiestromen. Zo wordt verspilling tegen gegaan. Er zijn innovatieve bedrijven die duurzame oplossingen bedenken die bijdragen aan de verduurzaming. Het gaat hier m.n. om bedrijven in de maakindustrie. De automatisering speelt hierin een belangrijke rol.

Doel(en):		Resultaten:			
<p>- 20% energiereductie in de Achterhoek in 2020 tov 2012.</p> <p>- Een energieneutrale Achterhoek (100%) in 2030</p> <p><i>In de doelen wordt uitgegaan van een forse energiebesparing bij woningen en bedrijven. Dit onderdeel, energiebesparing komt terug in het programma Wonen. Daarnaast is er sprake van de opwek van energie uit hernieuwbare bronnen, hierbij wordt onderscheid gemaakt in duurzame warmte en duurzame elektriciteit. In de uitvoeringsagenda energietransitie wordt een strategie beschreven.</i></p>		<p>Diverse projecten op het gebied van zonne-energie, windenergie en biomassa zijn uitgevoerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 10-20 zonne-energie projecten in de Achterhoek - 2-4 additionele windenergie projecten in de Achterhoek - 5-10 biomassa projecten in de Achterhoek - ontwikkeling smartgrids, slimme elektriciteitsnetten, slimme meters en opslag elektra. 			
Bijdrage aan de krimpproblematiek:		Middelen:			
<p>Het inzetten op het draaiende houden van de economie is een belangrijke voorwaarde voor de aanpak van de krimp. De energietransitie biedt nieuwe werkgelegenheid voor o.a. agrariërs (energie-/zonneboeren), installateurs en bouwbedrijven. Daarnaast is er een link met leegstand/landschap. Mensen en voorzieningen zullen zich meer concentreren in de kernen, waardoor er in het buitengebied gronden en bebouwing vrijkomen. Het zelf opwekken van duurzame energie is een nieuw soort ruimtegebruik.</p>		Totale kosten:		Dekking:	
			Provincie	Gemeente(n)	Derde(n)
		pm	pm <i>Procesgeld en stimulerings-budgetten</i>	pm <i>Uren en procesgeld</i>	pm <i>Investeringen</i>
Projecten: (lijst is dynamisch)				Projectformulier:	
<p>Op de projectenlijst komen projecten te staan die o.a. zijn opgenomen in de Uitvoeringsagenda Energietransitie die momenteel in ontwikkeling is. Onderstaand is ter illustratie een aantal mogelijke projecten weergegeven.</p>				<i>Volgt</i>	
	<i>Windenergie; afronden van windproject Den Tol en YARD/BAM in Netterden en het ontwikkelen van één of meerdere (additionele) locaties voor het plaatsen van windmolens (goed voor minimaal 33.5 MW opgesteld vermogen).</i>				
	<i>Windenergie; plaatsing van kleine en middelgrote windmolens.</i>				
	<i>Zonne-energie op daken, kleinschalig; stimuleren en faciliteren dat particulieren zonnepanelen plaatsen. Hieronder vallen ook initiatieven zoals de energiecoöperatie "Echte Energie". De gemeentelijke duurzaamheidsleningen ook openstellen voor zonne-energie.</i>				
	<i>Zonne-energie grootschalig; in elke gemeente (minimaal) een zonnepark realiseren</i>				
	<i>Zonne-energie collectief op daken; in elke stelt de gemeente, bedrijven of instellingen daken ter beschikbaar voor burgers die zelf geen geschikt dak hebben voor zonnepanelen. Dit kan via de verkoop van bijvoorbeeld zonnecertificaten. De businesscases moeten uitgewerkt worden , er kan gebruik gemaakt worden van bijvoorbeeld de postcoderoos en SDE+. Voorbeeld is het project zondelen in Berkelland (dak gemeentehuis).</i>				
	<i>Biomassa (houtovens); oprichten van kleine of middelgrote houtovens (incl. houtgestookte CV ketels). Dit voor n.m. warmteproductie en eventueel elektriciteit. Inzet op eigen stookhout.</i>				
	<i>Biovergisting grootschalig; realisatie BVA en RMS Laarberg. Andere mogelijkheden onderzoeken en faciliteren.</i>				
	<i>Biovergisting kleinschalig; boerderijvergisters. Onderzoeken naar mogelijkheden voor boerderij (kleinschalige) vergisters.</i>				
	<i>Overige DE bronnen; KWO, water ed. Alert blijven op nieuwe ontwikkelingen, instappen indien een kans zich voordoet.</i>				

	<i>Project m.b.t. het inzetten van ongebruikte bouwgrond voor de opwekking van duurzame energie</i>	
	<i>Verkenning mogelijkheden energietransitie bij bedrijven</i>	
*	<i>Zon op erf – project beschreven bij woningen leegstand</i>	<i>Onder Wonen – leegstand (2.2)</i>
*	<i>Asbestrein – project beschreven bij woningen leegstand</i>	<i>Onder Wonen – leegstand (2.2)</i>
*	<i>Uitrol slimme meters bij alle huishouders en daaraan een energiebesparingslag koppelen. - bij Wonen</i>	<i>Onder Wonen – bestaande woningen (2.1)</i>
*	<i>Stimuleren van forse besparingen in de bestaande bouw o.a. in huur, particulier, MKB, grotere bedrijven ed. Het energieloket verder uitbouwen zoals het een belangrijke coördinerende en stimulerende rol kan gaan spelen. Beschreven bij; wonen, werken.</i>	<i>Onder Wonen – bestaande woningen (2.1)</i>

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 1: Werken

Programmaliijn 1.2d: crossover - Vrijetijdseconomie, versterken door betere kwaliteit

Wat speelt er?

Opwaardering van de bestemming Achterhoek.

De vrijetijdseconomie is een belangrijke pijler voor de regionale economie en werkgelegenheid. De sector vrijetijdseconomie draagt 6,1% bij aan de werkgelegenheid in de Achterhoek waarbij de sector gestaag groeit. Naast werkgelegenheid draagt de sector, meer dan andere economische sectoren, bij aan een betere leefbaarheid op het platteland en in de kernen. Doordat de sector niet op zichzelf staat, maar nauw verbonden is met andere thema's zoals landschap en leefbaarheid, is het een collectieve opgave van de Achterhoek om de gunst van de gast te winnen en de waardering van de bestemming Achterhoek op te waarderen.

De Achterhoek met zijn relatief grote maaksector zet in op Smart Industry als thema om een nog sterkere maaksector te ontwikkelen en economisch vitaal te blijven. Vernieuwing in deze sector is gericht op een verdere digitalisering van de productie. Digitalisering kan klantgerichter toegepast worden in de vrijetijdseconomie. Smart Industry biedt daarom kansen voor de maakindustrie én voor de vrijetijdseconomie. In Smart Industry draait alles om de integratie van ICT en geavanceerde technologie in flexibele producten en dienstverlening. Klanten krijgen directe invloed op de geleverde producten en diensten. De klant wordt op maat bediend. Slimme producten genereren een constante stroom aan gegevens waarmee bedrijven hun producten verbeteren. Het draait om digitalisering, automatisering, robotisering, internet of things, en big data. Door gebruik te maken van een excellente infrastructuur van informatie- en communicatietechnologie en perfect opgeleide medewerkers biedt Slim Werken kansen voor de vrijetijdssector. Door nieuwe mogelijkheden slim toe te passen wordt beleving op maat gecreëerd. De vrijetijdssector blijft daardoor een "experience economy". Daarbij moet het bedrijfsleven tailormade samenwerken en de klant cross-sectoraal centraal stellen. Zo liggen er bijvoorbeeld kansen in de combinatie van vrijetijdseconomie, zorg en slim werken. Voorwaarde is dat kennis up-to-date is en de kennis wordt gedeeld om de vrijetijdseconomie te ontwikkelen.

Voorgaande uitdagingen hebben geresulteerd in een vrijetijdsagenda voor de periode 2016-2020 waarin de nieuwe ideeën, plannen en projecten staan. Deze worden uitgevoerd om te komen tot een sterke en toekomstbestendige vrijetijdssector in de Achterhoek. De Vrijetijdsagenda streeft naar het bundelen van het kleinschalige en diverse aanbod van dag- en verblijfstoerisme in een aantal thema's; het versterken van het kwaliteitsniveau van het vrijetijdsaanbod; het bieden van op maat gesneden belevingsconcepten voor de recreanten; benutten nieuwe technische mogelijkheden voor vooral nieuwe ICT toepassingen; benutten van nieuwe markten. Een VE makelaar begeleidt het proces.

Doel(en):

Een sterke en toekomstbestendige vrijetijdssector in de Achterhoek;
Versterken door een betere kwaliteit.
Meer toeristen naar de Achterhoek trekken, die meer besteden en langer verblijven.

Resultaten:

1. Er is een netwerk van samenwerkende bedrijven en (cultuurhistorische) instellingen (en ook zorgaanbieders) in combinatie met onderwijs die waarde creëren door continue informatie-uitwisseling en innovatie;
2. De Achterhoek is digitaal ontsloten door toepassing van nieuwe

<p>Sector overschrijdende duurzame samenwerking tussen bedrijven en instellingen. Beleving op maat in flexibele producten en dienstverlening door perfect opgeleide medewerkers.</p>	<p>technologie; het kwaliteitsniveau van het vrijetijdsaanbod is versterkt door digitale technieken; 3. De bezoeker wordt op locatie realtime op maat bediend. Per doelgroep is content ontwikkeld; 4. Bestaande en nieuwe (digitale) TOP's fungeren als economische motor; 5. In 2019 is slimme technologie toegepast binnen de promotie en marketing campagne.</p>			
<p>Bijdrage aan de krimpproblematiek:</p>	<p>Middelen:</p>			
<p>Naast een aantrekkelijk woon- en leefklimaat is ook de recreatieve aantrekkelijkheid van de Achterhoek van belang voor het aantrekken van werknemers, toeristen en inwoners. Het landschap, de toeristische infrastructuur en dienstverlening vormen hiervoor de basis. Blijvende investeringen in landschap, infrastructuur, dienstverlening en de promotie ervan zijn nodig om de kwaliteit van het vestigingsklimaat in de Achterhoek te behouden. Dit betekent dat voor de beleving op maat gebruik gemaakt wordt van de nieuwste technieken. Toepassingen worden verkend en vervolgens breed uitgerold over de Achterhoek.</p>	<p>Totale kosten:</p>	<p>Dekking:</p>		
	<p>€2.340.000</p>	<p>Provincie €1.170.000</p>	<p>Gemeente(n) €585.000</p>	<p>Derde(n) €585.000</p>
<p>Projecten: (lijst is dynamisch)</p>			<p>Projectformulier:</p>	
<p>1.2d.1</p>	<p>Digitale beleving in de Achterhoek</p>		<p>1.2d.1</p>	
<p>1.2d.2</p>	<p>Mobiliteit als beleving met de E-Kar</p>		<p>1.2d.2</p>	
<p>1.2d.3</p>	<p>VE makelaar als verbinder binnen en buiten de sector voor sector-overschrijdende samenwerking en ontwikkeling en continue gegevensuitwisseling</p>		<p>Volgt</p>	

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 1: Werken

Programmaliijn 1.3: Onderwijs en Arbeidsmarkt

Wat speelt er?

De (maak) industrie is de grootste werkgelegenheidssector in de Achterhoek. Daarnaast is de regio Achterhoek de 2e innovatieve regio van Nederland. Als gevolg van de krimp dreigen, door afname van het aantal kinderen, de voor het bedrijfsleven wezenlijke VMBO techniekopleidingen te verdwijnen. De regio Achterhoek kiest voor profilering als Smart Hub regio omdat hier de grootste economische groeimogelijkheden liggen. Voorwaarde voor deze groei is voldoende geschoold personeel. De huidige infrastructuur m.b.t. de praktijklessen voor VMBO Techniekopleidingen wordt onrendabel bij een sterk dalend leerlingenaantal. En bij het wegvallen van VMBO techniekopleidingen verdwijnt de basis van de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel voor de Achterhoekse maakindustrie.

Doel(en):

- Promotie VMBO Techniek
- Toename aantal leerlingen VMBO Techniek
- Realiseren toekomstbestendige infrastructuur voor VMBO Techniekopleidingen zodanig, dat alle leerlingen vanuit elke gemeente kunnen kiezen voor techniek en gebruik kunnen maken van deze structuur opgeacht of de techniekopleiding wordt aangeboden op de dichtstbijzijnde VMBO school
- Realiseren van Smart Praktijkopleidingsplaatsen buiten VMBO locaties als uitkomst van deze toekomstbestendige infrastructuur
- Realiseren van een kwaliteitsverbetering van beroepsgerichte keuzedelen in het VMBO door samenwerking met bedrijven, opleidingsbedrijven,(V)MBO scholen en praktijkonderwijs
- Realiseren van een dekkend aanbod van VMBO Techniekopleidingen in afstemming met het regionale bedrijfsleven
- Inspelen op moderne ontwikkelingen in de techniek (o.a. Smart Industry)
- Nieuwe VMBO structuur toekomst bestendig maken
- Doorlopende leerling VMBO-MBO-HBO regionaal en grensoverschrijdend versterken
- Opgedane ervaringen binnen dit project gebruiken om ook bij andere VMBO sectoren Smart Praktijkopleidingsplaatsen te realiseren
- Opgedane ervaringen binnen dit project beschikbaar stellen aan andere vormen van VO (inclusief het Praktijkonderwijs) en aan het PO

Resultaten:

- Realiseren van tenminste 80 Smart Praktijkopleidingsplaatsen buiten VMBO scholen voor tenminste 8 keuzedelen Techniek
- deelname van tenminste 400 leerlingen aan deze nieuwe invulling van het praktijkgerichte deel van de VMBO Techniekopleidingen
- Realiseren van een fysieke infrastructuur door de gehele Achterhoek zodat alle leerlingen kunnen kiezen voor deze VMBO Techniekopleidingen (denk aan inzetten van vervoer, het realiseren van webcam verbindingen)
- Realiseren van een opleidingsinfrastructuur (organiseren van scholingsmomenten) waardoor de praktijkopleidingsplaatsen bij bedrijven, bij opleidingsbedrijven, bij het Graafschap College en bij Praktijkscholen voldoen aan de VMBO opleidingseisen
- Ontwikkelen van een digitale tool (bijvoorbeeld app) zodat VMBO scholen, de locaties van de praktijkopleidingsplaatsen, de leerlingen en hun ouders elkaar dagelijks op de hoogte kunnen houden en afspraken met elkaar kunnen maken
- Ontwikkelen van een communicatieplan gericht op ouders en leerlingen, met specifieke aandacht voor meisjes
- Flexibele opleidingsstructuur gericht op loopbaanleren
- Toekomstbestendige invulling van LOB (plusdocument)
- Borging van het project in het huidige en toekomstige RPO
- Jaarlijks tenminste 2 bijeenkomsten m.b.t. kennisdeling
- Toename van het aantal leerlingen dat kiest voor VMBO

m.b.t. de activiteiten techniek	Techniekopleidingen			
Bijdrage aan de krimpproblematiek:	Middelen:			
<ul style="list-style-type: none"> De infrastructuur van de VMBO Techniekopleidingen blijft overeind ook bij een dalend aantal leerlingen Inzetten op geringere daling van het aantal techniekleerlingen in het VMBO 	Totale kosten	Dekking:		
		Provincie	Gemeente(n)	Derde(n)
	€ 3.600.000	€ 1.800.000	€ 0	€ 1.800.000
Projecten: (lijst is dynamisch)			Projectformulier:	
1.3.1 Smart Technical Education			1.3.1	

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 1: Werken

Programmaliijn 1.4: Grensoverschrijdende samenwerking

Wat speelt er?

De "Atlas van kansen voor de grensregio Achterhoek-Borken" (min bzk, 2012) constateert dat het aantal beschikbare banen voor de inwoners van beide regio's toeneemt, als de arbeidsmarkten door grensoverschrijdende samenwerking meer integreren. Op de Uitvoeringsagenda Achterhoek2020 wordt aangegeven dat kennis van de buurtaal de belangrijkste voorwaarde is. Om de kansen voor grensoverschrijdende samenwerking verder en beter te benutten, is het nodig om samen met de Duitse partners de concrete kansen scherper in beeld te brengen en afspraken te maken. Speerpunt is het elkaar leren kennen rondom kansen/problemen. Rijk, provincies Gelderland en Overijssel en de regio Twente hebben grensoverschrijdende samenwerking hoge prioriteit gegeven. Grensoverschrijdende obstakels voor bedrijven en personen zullen (gezamenlijk) aangepakt worden, in nauwe samenwerking met de beide Euregio's: Gronau en Rhein-Waal. In dit kader is reeds een aantal projecten opgestart, zoals Ipro, Unlock en Leren zonder Grenzen.

Doel(en):

- Op 20 Achterhoekse en 20 Duitse basisscholen wordt onderwijs geïntroduceerd van de buurtaal.
- Belemmeringen voor de arbeidsmarkt, die ervaren worden door de aanwezigheid van de landsgrens, zoveel mogelijk slechten cq hanteerbaar maken, resulterend in uitwisseling van technisch personeel, zorgpersoneel en van studenten.
- De ontgrenzer zorgt ervoor dat grensoverschrijdende ontmoetingen georganiseerd worden tussen bedrijfsleven, met als doel samenwerking stimuleren tussen innovatieve en smart-industry-bedrijven.

Resultaten:

- Pilot Doorlopende leerlijn basisonderwijs-vmbo-mbo-pabo Duitse taal implementeren
- Aktieprogramma Achterhoek-Kreis Borken
- Aanstellen ontgrenzer periode jan 2015-1 sept 2017
- Structurele financiering grensinformatiepunten en Doorlopende leerlijn Duitse taal na 2018

Bijdrage aan de krimpproblematiek:

- Vergroten kansen op de arbeidsmarkt binnen een straal van 30 km
- Bedrijven over en weer de grens met elkaar in contact te brengen, oa over de kansen van Smart Werken

Middelen:

Totale kosten

Dekking:

	Provincie	Gemeente(n)	Derde(n)
a. € 2.900.000	€ 900.000	€ 160.000	€ 1.840.000
b. 40.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 20.000
c. 210.000	€ 75.000	€ 60.000	€ 75.000
d. PM	PM	PM	PM

Projecten: (lijst is dynamisch)

Projectformulier:

1.4.1	Interregproject Buurtaal	1.4.1
1.4.2	Organiseren ontmoetingen ter uitvoering van Actieprogramma Achterhoek-Kreis Borken	Volgt
1.4.3	Aanstelling ontgrenzer	Volgt
1.4.4	Interreg Project Smart Werken	Volgt

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 2: Wonen - het creëren van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Wat speelt er?

Sinds 2008 neemt de bevolking in de Achterhoek af, met name omdat er al decennia lang minder kinderen worden geboren. Daarnaast verlaten ieder jaar meer mensen de regio, dan er voor in de plaats komen. De huishoudengroei komt regionaal in 2025 tot stilstand.

Krimp geeft volop kansen, leidt tot meer creativiteit en innovatie en kan prima begeleid worden met een heldere ambitie. De Regionale Woonagenda 2015-2025 en de Uitvoeringsagenda van Achterhoek 2020 kennen zo'n heldere ambitie voor de komende jaren. Er wordt gestreefd naar een vitale, economisch krachtige en toekomstbestendige Achterhoek. Het strategische doel luidt: Een aantrekkelijk woon- en leefmilieu, een gezonde leefomgeving en een mooi landschap.

Het programma Wonen richt zich enerzijds op het ontwikkelen van een evenwichtige kwalitatieve en kwantitatieve woningvoorraad en anderzijds op het voorkomen en aanpakken van leegstand in maatschappelijk vastgoed en op wonen en zorg. Daarnaast willen we de Achterhoek vitaal houden en dat betekent onder meer inzetten op wonen en zorg, basisonderwijs, sport en op bottom-up initiatieven.

Doel(en)

Het realiseren van een evenwichtige en kwalitatieve vastgoedvoorraad. Hierbij gaat het zowel om woningen, als om maatschappelijk en zakelijk vastgoed en cultureel erfgoed.

PRIORITEIT BIJ HET THEMA WONEN LIGT DE KOMENDE JAREN PRIMAIR BIJ HET VITAAL EN AANTREKKELIJK HOUDEN VAN DE KERNEN EN SECUNDAIR BIJ HET VITAAL EN AANTREKKELIJK HOUDEN VAN HET BUITENGEBIED.

DE AANPAK VAN DE OVERIGE THEMA'S BINNEN DIT PROGRAMMA WORDT VOORAL ORGANISCH VIA KLEINERE PROJECTEN, PROCESSEN EN PILOTS ONTWIKKELD.

Resultaten:

1. Er zijn voldoende woningen van een door bewoners en woningzoekenden gewenste prijs en kwaliteit (comfortabel, duurzaam en levensloopbestendig).
2. Dit wordt mede bereikt door nog slechts 3.145 woningen toe te voegen tot 2025 en door het slopen van woningen met een (te) slechte kwaliteit.
3. De bestaande woningvoorraad behoudt zijn waarde doordat er kwaliteit wordt toegevoegd.
4. De leefbaarheid (inclusief de aanwezigheid van kwalitatief hoogwaardige en bereikbare voorzieningen) wordt tijdens een vervolgmeting in 2017 door de bewoners gewaardeerd op eenzelfde niveau als in 2013.
5. Een toolkit met instrumenten en aanpakken voor het ontwikkelen van een vastgoedvoorraad, waarbij vraag en aanbod in evenwicht zijn.

Bijdrage aan de krimpproblematiek

Het aantal inwoners en over enige tijd ook het aantal huishoudens neemt af en zonder een gerichte aanpak ontstaat er een overmaat aan leegstaand vastgoed. Hierdoor komt de kwaliteit van het woon- en leefklimaat onder druk te staan.

Middelen:

Totale kosten:

Pm

Dekking:

Provincie
Pm

Gemeente(n)
Pm

Derde(n)
Pm

Programmalijnen

Het programma Wonen kent vijf programmalijnen:

- 2.1. Bestaande woningen**
- 2.2. Leegstaand vastgoed**
- 2.3. Voorzieningen**
- 2.4. Instrumenten en aanpakken**
- 2.5. Onderzoek en monitoring**

De krimp in de Achterhoek is een groeiend probleem. Nu is er bijvoorbeeld nog beperkt sprake van leegstand, maar in het komende decennium gaat de leegstand toenemen. Dit vraagt in het algemeen om een aanpak, die nú begint met kleine stapjes, veelal in de vorm van pilotprojecten. Bij het ontwikkelen van deze pilots is vooral procesondersteuning nodig en soms wat procesgeld, omdat een aanpak voor het eerst uitgevoerd wordt. Van belang is dat we enerzijds ervoor zorgen, dat we leren van de pilots en anderzijds dat de pilots kopieerbaar, uitbreidbaar en opschaalbaar zijn. Dan dragen ze optimaal bij aan het realiseren van de doelen, die we nastreven. Dat doel moet een breed gedeeld en gedragen doel zijn, waarbij steeds vastgesteld moet worden wat een project of aanpak bijdraagt aan het doel en wat de (maatschappelijk) toegevoegde waarde is van het project of de aanpak.

Het is nuttig als er op gezette tijden kennissessies worden georganiseerd, waarin drie O-breed (ondernemers, organisaties en overheden) kennis wordt gedeeld. Daarnaast is het nuttig dat samenwerking wordt gestimuleerd via het vormen van coalities en het 'benoemen' van ambassadeurs. Tenslotte is van belang om bij de aanpak aandacht te hebben voor meer emotionele aspecten als trots, ambitie, avontuur, creativiteit en lef.

Voor het realiseren van het Programma Wonen is geld nodig. Dat geld zal op allerlei manieren bij elkaar moeten komen. Als het gaat om bijdragen van de overheid, dan zal dat minder subsidiegedreven en meer gericht op investeringen / revolverende middelen gaan. Na een pilotfase zal er voor veel projecten en aanpakken een sluitende businesscase moeten ontstaan.

N.B. 1: bedragen zijn nog niet afgestemd met de diverse partijen

N.B. 2: nog niet alle projectbeschrijvingen zijn gereed / de projectbeschrijvingen zijn nog niet afgestemd met de betrokken partijen

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 2: Wonen - het creëren van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Programmaliijn 2.1: Bestaande woningen

Wat speelt er?

De programmaliijn Bestaande woningen richt zich op het ontwikkelen van een evenwichtige kwalitatieve en kwantitatieve woningvoorraad. Zo'n 25% van de woningen zijn eigendom van de vier woningcorporaties, verenigd in het ACo. Zij hebben de garantie afgegeven voor hun voorraad zorg te dragen voor voldoende sociale huurwoningen met een door de huurders en woningzoekenden gewenste kwaliteit en prijs. Deze programmaliijn richt zich daarom met name op de bestaande particuliere woningvoorraad. In de Regionale Woonagenda 2015-2025 zijn op hoofdlijnen doelen en aanpakken beschreven. Er worden nog maar zeer beperkt extra woningen toegevoegd. Het vraagstuk dient in de bestaande woningen aangepakt te worden door het ontwikkelen van een integrale investeringsaanpak (onderhoud, verbetering, comfort, duurzaamheid en levensloopbestendigheid).

Doel(en)

Het grotere doel bij de aanpak van de bestaande woningvoorraad is het behouden en mogelijk toevoegen van (financiële en/of maatschappelijke en/of omgevings-) waarde. Daarnaast dient het slechtste deel van de woningvoorraad tijdig gesloopt te worden om een neerwaartse spiraal in wijken en dorpen te voorkomen. Om dit te bereiken moet een afwegingskader ontwikkeld worden en moet een financieringsaanpak tot stand te komen, waarmee particuliere eigenaren in staat worden gesteld hun investeringen te kunnen realiseren. Ook moeten nieuwe organisatievormen zoals coöperaties en ontwikkelingsmaatschappijen en uitruilmechanismes ontwikkeld worden.

Resultaten:

1. Er zijn voldoende woningen van een door bewoners en woningzoekenden gewenste prijs en kwaliteit (comfortabel, duurzaam en levensloopbestendig).
2. Dit wordt mede bereikt door nog slechts 3.145 woningen toe te voegen tot 2025 en door het slopen van woningen met een (te) slechte kwaliteit.
3. De bestaande woningvoorraad behoudt zijn waarde doordat er kwaliteit wordt toegevoegd.

Bijdrage aan de krimpproblematiek

Vanaf 2025 neemt het aantal huishoudens in de Achterhoek af. Om leegstand en verpaupering te voorkomen is een actief beleid, gericht op de bestaande (particuliere) woningen noodzakelijk.

Middelen:

Totale kosten:

Dekking:

Provincie

Gemeenten

Derden

Projecten (lijst is dynamisch)

Projectformulier:

2.1.1. Energieloket Achterhoek (zal in de praktijk gecombineerd worden met 3.1.2)

2.1.1

2.1.2. Doorontwikkelen (verduurzamings)aanpak (zal in de praktijk gecombineerd worden met 3.1.1)

2.1.2

2.1.3. Ontwikkelen van lokale energiecoöperaties

2.1.3

2.1.4. Opzetten pilot dorpsontwikkelingsmaatschappij

Volgt

2.1.5. Afstemmen van de aanpakken rond het levensloopbestendig maken van gemeenten, organisaties en bedrijven

Volgt

2.1.6. Doorontwikkelen pilots levensloopbestendige wijk en dementievriendelijke wijk (op basis van businesscases)

Volgt

2.1.7. Het ontwikkelen van concepten voor tijdelijke huisvesting (10 tot 25 jaar)

Volgt

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 3: Wonen - het creëren van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Programmaliijn 3.2: Leegstaand vastgoed

Wat speelt er?

De programmaliijn Leegstaand Vastgoed richt zich op het voorkomen en aanpakken van leegstand in zakelijk, agrarisch en maatschappelijk vastgoed. De problematiek is uitgebreid beschreven in het eindrapport van het project Kernfoto's (2014) en de rapportage van de AMP-pilot "100% doorbestemmen" (2014). Daarnaast is een regionale detailhandelsvisie uitgewerkt in het Afsprakenkader detailhandel Achterhoek (2014). Er zijn inmiddels diverse lopende of startende projecten, die echter nog niet of nauwelijks onderling verbonden zijn. Een regionaal Programma Bedrijventerreinen is in ontwikkeling.

Doel(en)

Handhaven van de leefbaarheid, voorkomen van verpaupering door leegstaande gebouwen, het behoud van de ruimtelijke kwaliteit in en buiten de kernen en het behoud van een zo aantrekkelijk mogelijke winkelstructuur voor inwoners en bezoekers aan de Achterhoek. De focus ligt hierbij op behoud van vitale centra, groot en klein, alsmede van het buitengebied. Centra zijn het visitekaartje van een kern en zijn hierdoor zeer belangrijk voor het woon- en leefklimaat. Een aantrekkelijk buitengebied is nodig voor het behoud en/of versterken van de mogelijkheden voor recreatie en toerisme. Toekomstperspectief voor monumenten en stads- en dorpsgezichten bieden.

Resultaten:

1. Leefbaarheidscores in 2017 liggen op zelfde niveau als in 2013.
2. Tien gerealiseerde projecten Zon op erf.
3. Eerste fase project Asbestrein is afgerond en projectplan tweede fase is gereed.
4. Regeling "Uitbreiding door sloop" is in uitvoering, zodat ongedekte kosten voor sloop van stallen en schuren gedekt kan worden door bijdrage van boeren die de bebouwing op hun erf willen uitbreiden.

Bijdrage aan de krimpproblematiek

Vanwege de krimp ontstaat leegstand, waarbij er in toenemende mate geen sprake meer zal zijn van een vraag of behoefte aan gebouwen.

Middelen:

Totale kosten:

Dekking:

Provincie

Gemeente(n)

Derde(n)

Projecten (lijst is dynamisch)

Projectformulier:

2.2.1.	Vitale en compacte kernwinkelgebieden	2.2.1
2.2.2.	Revitalisering bedrijventerreinen	2.2.2
2.2.3.	Transformatie, herbestemming en sloop van vastgoed	Volgt
2.2.4.	Zon op erf	2.2.4
2.2.5.	Asbestrein	2.2.5
2.2.6.	Opzetten regeling "Uitbreiding door sloop"	Volgt
2.2.7.	Achterhoekse vastgoed in de etalage	2.2.7

Bij 3.2.3. gaat het zowel over grotere stedelijke herverkavelingsprojecten als de Veentjes in Doetinchem en in Winterswijk, als over kleinere projecten als in Hengelo Gld., Stationsgebied Aalten en projecten waar in kleine kernen bedrijven zijn of worden verplaatst en er een locatie 'opgeruimd' moet worden. De projecten 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3 en 3.2.7 hebben betrekking op de kernen en de projecten 3.2.4, 3.2.5 en 3.2.6 betreffen het buitengebied.

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 2: Wonen - het creëren van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Programmaliijn 2.3: Voorzieningen

Wat speelt er?

De programmaliijn Voorzieningen richt zich op het vitaal houden van de Achterhoek in het algemeen en op wonen en zorg, basisonderwijs, sport en bottom-up initiatieven in het bijzonder. Voor het behoud van de leefbaarheid zijn kwalitatief hoogwaardige en bereikbare voorzieningen van groot belang. Niet elk dorp kan alle voorzieningen behouden; er moeten in toenemende mate keuzes worden gemaakt. Deze keuzes moeten in samenspraak met de bewoners tot stand komen. Burgerbetrokkenheid wordt dus gestimuleerd.

Doel(en)

Voor de verdere ontwikkeling van kleinschalige woonvormen gericht op zelfredzaamheid, zijn demotica en geschikte voorzieningen nodig. Procesmatig ondersteunen van lokale initiatieven op het gebied van eigen regie rond zorg en welzijn. Introduceren van thuishetchnologie (via belevingswoning en middels pilots). Verbreden en verbinden van lopende processen rond primair onderwijs, sport, welzijn en zorg.

Resultaten:

1. In alle gemeenten zijn de keuzes m.b.t de inrichting van het primair onderwijs gemaakt in samenspraak met alle betrokkenen.
2. Er zijn vijf projecten rond thuishetchnologie uitgevoerd in de regio.
3. In alle gemeenten is een plan van aanpak voor het primair onderwijs vastgesteld.
4. Er zijn vijftien sportclubs begeleid in het kader van de open-club-aanpak.
5. Er zijn vijftien initiatieven rond wonen-zorg-welzijn gerealiseerd.

Bijdrage aan de krimpproblematiek

Ten gevolge van de krimp, de ontgroening en vergrijzing zijn minder en soms andere voorzieningen nodig. Met name in de kleine kernen kan dit de leefbaarheid onder druk zetten.

Middelen:

Totale kosten:

Dekking:

Provincie

Gemeente(n)

Derde(n)

Projecten (lijst is dynamisch)

Projectformulier:

2.3.1.	Ontwikkelen van kleinschalige woonvormen voor ouderen	Volgt
2.3.2.	Introductie van thuishetchnologie (domotica)	Volgt
2.3.3	Procesbegeleiding primair onderwijs	2.3.3
2.3.4.	Procesbegeleiding sport en welzijn	2.3.4
2.3.5.	Procesbegeleiding lokale woon-zorg-welzijnsinitiatieven	Volgt
2.3.6.	Ontwikkelen van lokale coöperaties op het gebied van zorg en welzijn	Volgt
2.3.7.	Realiseren van een optimale spreiding van voorzieningen	Volgt

Vanuit het project "Achterhoek zorgt voor morgen" komen begin 2016 lessen uit een zestal pilots in beeld, die veelal vragen om uitbreiding en opschaling. Daarvoor zijn de projecten 2.3.1, 2.3.2, 2.3.5 en 2.3.6 bedoeld.

De procesbegeleiding primair onderwijs wordt bekostigd door Min. OCW. De procesbegeleiding sport en welzijn wordt tot eind 2016 bekostigd door Min. VWS en de KNVB. Vanuit de procesbegeleiding volgt in een aantal gevallen ook een fysieke component: afstoten van locaties en gebouwen en/of nieuwbouw.

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 2: Wonen - het creëren van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Programmaliijn 2.4: Instrumenten en aanpakken

Wat speelt er?

De programmaliijn Instrumenten en aanpakken bevat projecten, die ondersteunend zijn aan de projecten in de programmaliijnen 1 t/m 3. Daarbij denken we aan

- een eenduidig aanspreekpunt (loket) waar een eigenaar-bewoner met vragen over het verduurzamen en het toekomstbestendig maken van zijn woning terecht kan.
- een voor eigenaar-bewoners aantrekkelijke vorm van revolverende financiering, die tevens werkt als procesversneller (bv. blijverlening) .
- een juridisch instrumentarium voor het slopen van woningen (nieuwe juridische eigendomsvormen, zoals coöperaties en uitruilen van woningen of locaties).
- een herstructureringsfonds of een juridische entiteit, die middelen gaat genereren voor herstructurering.
- een grote coalitie, waarin alle betrokken partijen commitment afgeven om samen de schouders onder de opgave(s) te zetten.
- een integrale aanpak, waarbij eigenaar-bewoners een eigen mix kunnen samenstellen van ingrepen op het gebied van energiebesparing en –opwekking, onderhoud, comfort en levensloopbestendig maken van hun woning.
- een aanpak m.b.t. ‘rotte kiezen’.
- een onderzoek of pilot naar de mogelijkheden van flexibel bestemmen.
- ontwikkelen van een beslismodel / afwegingsmodel over welke functies en activiteiten waar toegestaan worden, incl. vangnet voor degenen die buiten de boot vallen.

Doel(en)	Resultaten:		
Het ontwikkelen van instrumenten en aanpakken, die benut worden bij de uitvoering van projecten en activiteiten, die aansluiten bij de doelstellingen van het programma wonen.	1. Plan van aanpak voor het inkleuren van deze programmaliijn (2016). 2. Twee tot drie kennissessies per jaar (bestuurlijk/ambtelijk).		
Bijdrage aan de krimpproblematiek	Middelen:		
n.v.t.	Totale kosten:	Dekking:	
		Provincie	Gemeente(n)
			Derde(n)
Projecten (lijst is dynamisch)	Projectformulier:		
2.4.1. Opstellen van een plan van aanpak voor het inkleuren van deze programmaliijn (2016).	<i>Volgt</i>		

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 2: Wonen - het creëren van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Programmaliijn 2.5: Onderzoek en monitoring

Wat speelt er?

De programmaliijn Onderzoek en monitoring brengt in beeld wat de ontwikkelingen in de afgelopen en komende jaren zijn op het gebied van het programma wonen en wat de resultaten zijn van de inzet van mensen en middelen. Dit gebeurt door een samenhangend stelsel van onderzoek en monitoring. De behoefte aan inzicht en overzicht wordt steeds groter. Een samenhangend stelsel van onderzoek en monitoring speelt tevens een rol bij (tussentijdse) evaluaties en verantwoordingen van de gerealiseerde projecten. Voor het doen van onderzoek kan gebruik worden gemaakt van de aanwezige gemeentelijke bewonerspanels.

Doel(en)	Resultaten:			
Het opzetten en (doen) uitvoeren van onderzoek naar de demografische ontwikkelingen, de gevolgen daarvan en de wijze waarop de krimp benaderd moet worden. Hierbij worden de HBO-opleidingen en universiteiten rond de Achterhoek nadrukkelijk betrokken.	<ol style="list-style-type: none"> 1. In 2017 wordt een onderzoek gehouden naar de woonwensen en de leefbaarheid. 2. De leefbaarheid (inclusief de aanwezigheid van kwalitatief hoogwaardige en bereikbare voorzieningen) wordt tijdens deze vervolgmeting in 2017 door de bewoners gewaardeerd op eenzelfde niveau als in 2013. 3. In 2017 wordt een webbased monitor gerealiseerd voor het volgen van de doelstellingen van het programma wonen. 4. In 2016 wordt een dynamische onderzoeksagenda gepresenteerd, waarop studenten van HBO's en Universiteiten kunnen intekenen (stages, onderzoek, werkervaringsplekken etc.). 			
Bijdrage aan de krimpproblematiek	Middelen:			
n.v.t.	Totale kosten:	Dekking:		
		Provincie	Gemeente(n)	Derde(n)
Projecten (lijst is dynamisch)	Projectformulier:			
2.5.1.	Vervolgonderzoek kwalitatieve woningbehoefte en leefbaarheid (2017)			<i>Volgt</i>
2.5.2.	Ontwikkelen dynamische webbased monitor voor het volgen van de doelstellingen			<i>Volgt</i>
2.5.3.	Ontwikkelen onderzoeksagenda (i.s.m. universiteiten en hogescholen)			<i>Volgt</i>

Project 2.5.1. is een vervolg op het AWLO (2012).

Project 2.5.2. betreft het doorontwikkelen van de huidige woningmarktmonitor tot een webbased instrument met veelal realtime informatie. Deze monitor sluit tevens aan op de Regiobarometer.

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 3: Bereikbaarheid

Programmaliijn 3.1: Fysieke bereikbaarheid - Bovenlokale infrastructuur

Wat speelt er?

Een goede bereikbaarheid is een zeer belangrijke randvoorwaarde voor de economische ontwikkeling in de Achterhoek. We zijn er van overtuigd dat de ontwikkeling en toepassing van de principes van Smart Industry tal van kansen biedt om de regionale economie te versterken. Om dit te bewerkstelligen is het noodzakelijk dat er goede en betrouwbare verbindingen zijn voor bedrijven in de Achterhoek. Het spoor Arnhem-Winterswijk en de N18/A18 vormen daarvoor de belangrijkste levensaders van de Achterhoek.

Een goede en betrouwbare hoofdinfrastructuur vanuit en naar de Achterhoek is ook van belang voor de leefbaarheid. Als gevolg van de krimp wordt de fysieke afstand tot voorzieningen (zorg, onderwijs, sport) groter, doordat ze samengebracht worden op centrale locaties. Deze locaties moeten goed bereikbaar zijn voor alle inwoners.

Verder zijn de N18 en het spoor Arnhem-Winterswijk essentieel om de Achterhoek te verbinden met belangrijke kennisinstellingen, bedrijven en voorzieningen in aangrenzende regio's zoals Arnhem-Nijmegen, de Randstad en Duitsland.

De Achterhoek is verheugd dat zowel de N18 (middels de eerste fase) en het spoor Arnhem-Doetinchem momenteel worden opgewaarderd. Dit verhoogt de snelheid en betrouwbaarheid van deze belangrijke levensaders. Wel zijn we van mening dat deze grote aanpak niet voldoende is om ook in de toekomst betrouwbare verbindingen te behouden. Terwijl dit cruciaal is voor de economische ontwikkeling en leefbaarheid in de Achterhoek en daarbuiten.

Doel(en):

Een goede en betrouwbare hoofdinfrastructuur vanuit en naar de Achterhoek, die als randvoorwaarde kan dienen voor de economische ontwikkeling in de Achterhoek.

Resultaten:

1. N18 tweede fase:

De Achterhoek wil het N18-wegvak Varsseveld – Groenlo opwaarderen tot een 100 km/uur tweestrooksweg met inhaalstroken (2+1 wegprofiel) over het bestaande tracé.

2. N18 eerste fase, onderliggend wegennet:

In de komende jaren wordt de N18 eerste fase aangepakt. Voor een goede doorstroming van het verkeer naar het achterland, is het van belang dat het onderliggend wegennet hier goed op aansluit. Hiervoor zijn aanpassingen aan het bestaande wegennet noodzakelijk.

3. Spoor Arnhem-Winterswijk

De Achterhoek wil een robuust spoor in de Achterhoek, door de aanleg van een volledig dubbelspoor van Arnhem tot Doetinchem.

4. Spoor Winterswijk-Apeldoorn

Een verbeterde overstap/aansluiting in Zutphen en de daarmee samenhangende partiële spoorverdubbeling bij station Voorst.

	<p><i>5. Grensoverschrijdend openbaar vervoer</i> Betrouwbare, regelmatige en vanzelfsprekende openbaar vervoersverbindingen tussen de Achterhoek en het Duitse grensgebied (in flexnet en/of basismobiliteit, met aansluiting op het Duitse OVnet).</p> <p><i>6. Ontsluiting bedrijventerreinen</i> Goede bereikbaarheid van bedrijventerreinen levert een belangrijke bijdrage aan de economische vitaliteit/werkgelegenheid van/in de Achterhoek. Daarnaast verbetert de leefbaarheid op lokaal niveau doordat minder zwaar verkeer door dorpskernen hoeft te worden geleid.</p>			
Bijdrage aan de krimpproblematiek:	Middelen:			
<p>In een krimpregio is het draaiende houden van de economie essentieel, hiervoor is bereikbaarheid een belangrijke randvoorwaarde. Betrouwbare en snelle levensaders, zoals de N18 en het spoor Arnhem-Winterswijk, zijn hiervoor van uitermate belang, zodat bedrijven gemakkelijk van en naar de Achterhoek kunnen komen. Daarnaast neemt in een krimpregio het aantal voorzieningen af; bereikbaarheid van deze voorzieningen voor inwoners is daarom des te belangrijker. Vooral het spoor Arnhem-Winterswijk en de N18 vervullen een belangrijke functie voor inwoners om voorzieningen binnen en buiten de Achterhoek te bereiken. Er zijn daarentegen nog geen goede verbindingen van en naar Duitsland, terwijl ook hier voor Achterhoekse inwoners kansen liggen op de arbeidsmarkt en belangrijke voorzieningen (bv. ziekenhuizen) aanwezig zijn.</p>	Totale kosten:	Dekking gevraagd:		
		1 ^e tranche	2 ^e tranche/uitvoering	lopend
	3.1.1 €100.000	€ 100.000	25 miljoen	-
	3.1.2 3 miljoen	-	3 miljoen	-
	3.1.3 80 miljoen	€ 100.000	80 miljoen	onderzoek
	3.1.4 5,5 miljoen	€ 100.000	5,5 miljoen	onderzoek
	3.1.5 €100.000	€ 100.000	-	-
3.1.6 €2.850.000	€ 50.000	2.85 miljoen	-	
Projecten: (lijst is dynamisch)	Projectformulier			
3.1.1	2 ^e fase N18 Uitvoering tweestrooksweg met inhaalstroken tussen Varsseveld-Groenlo (100.000 nodig voor voorlopig ontwerp en kostenraming)		<i>Volgt</i>	
3.1.2	Aanpak onderliggend wegennet 1 ^e fase N18		<i>Volgt</i>	
3.1.3	Lobby voor dubbelspoor van Arnhem tot Doetinchem (onderzoek loopt, 100.000 nodig voor concretisering plan) plus uitvoering/aanleg dubbelspoor		<i>Volgt</i>	
3.1.4	Aanpak overstap/aansluiting Zutphen en partiële spoorverdubbeling bij station Voorst (100.000 nodig voor aanvullend onderzoek)		<i>Volgt</i>	
3.1.5	Grensoverschrijdend OV: onderzoek (naar koppeling en opvraagbaarheid van databestanden voor reizigers / onderzoek naar tariefstelling en betaalvormen) en/of pilot grensoverschrijdend OV		<i>Volgt</i>	
3.1.6	Een goede ontsluiting van bedrijventerreinen (50.000 nodig voor compleet plan van aanpak)		<i>Volgt</i>	

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 3: Bereikbaarheid

Programmaliijn 3.2: Fysieke infrastructuur - fijnmazig bereikbaarheid

Wat speelt er?

De Achterhoekse gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk werken samen om invulling te geven aan basismobiliteit, een bereikbaarheidsproject van de Uitvoeringsagenda 2020. Basismobiliteit wordt daarbij gedefinieerd als een (vervoer)voorziening voor de regio Achterhoek waarbij iedereen zich zelfstandig en tegen een redelijk tarief kan verplaatsen. De aanleiding is dat gemeenten sinds 2015 verantwoordelijk zijn voor bijna alle vormen van doelgroepenvervoer. In 2017 wordt gestart met de uitvoering van het Regiotaxivervoer, waarna andere doelgroepen in het systeem worden ingepast. De uitvoeringsbudgetten van doelgroepenvervoer staan meer en meer onder druk. Door het vervoer binnen een samenhangend regionaal vervoerssysteem als een geheel te plannen en uit te voeren kunnen efficiency- (inzet materieel en personeel) en ook inkoopvoordelen worden bereikt. Hiervoor is tot nu toe inzet gepleegd op 4 oplossingsrichtingen:

1. sturen op vraag naar vervoer (richten op minder vraag door bundelen voorzieningen, omgekeerde bereikbaarheid of het versterken van eigen kracht)
2. hervormen van de onderkant van het openbaar vervoer (ontwikkelen flexnet met alternatieve vervoersconcepten, pilots, vrijwilligersvervoer)
3. sturen op aanbod naar vervoer (aanbod richten op maatwerk en bundeling van vervoersstromen)
4. sturen op inkoop en beheer (gezamenlijke regie en slimmer inkopen)

Inmiddels is de kadernota Basismobiliteit in de regio Achterhoek vastgesteld door de zeven gemeenteraden en wordt het Achterhoekse team opdrachtgeving van 4/5 personen ondergebracht bij de gemeente Winterswijk. Dit team gaat per 1 januari 2016 aansturing geven aan de oprichting en aanbesteding van een regionale vervoercentrale waarin ritten centraal worden aangenomen, gepland en toebedeeld aan vervoerbedrijven. Het nieuwe vervoersysteem moet per 2017 operationeel zijn. Daarnaast wordt er komende jaren aan gewerkt om basismobiliteit (doelgroepen vervoer) en het op te zetten flexnet openbaar vervoer (i.s.m. Arriva als concessiehouder) goed op elkaar af te stemmen. Er zal binnen de regionale vervoercentrale een mobiliteitsmanagementsysteem ontwikkeld worden onder de naam 'Smart Platform Achterhoek'. Daarin wordt data (OV, doelgroepenvervoer, flexnet-initiatieven zorg, onderwijs, burgers) aan elkaar gekoppeld waarmee inzicht kan worden verkregen in de Achterhoekse vervoervraag.

Doel(en):

Het inrichten van een samenhangend efficiënt regionaal vervoerssysteem door:

- de opzet van een regionale vervoerscentrale
- het koppelen van basismobiliteit/flexibel OV aan regulier OV
- het uitvoeren van pilots tbv ontwikkeling flexnet
- de opzet van Smart Platform Achterhoek

Resultaten:

1. Opzetten vervoercentrale:

- Efficiënter organisatie doelgroepenvervoer en OV-gebruikers Regiotax
- Integratie van zowel budgetten als ook vervoersstromen verschillende vormen van doelgroepenvervoer
- Efficiente planning leidt tot minder stilstand en minder noodzakelijke voertuigen
- Duurzaam systeem door loskoppeling ritaanvraag & planning van de feitelijke uitvoering

2. Koppelen Openbaar Vervoer – Basismobiliteit

- Eén loket voor mobiliteitsvragen van inwoners Achterhoek
- Goede aansluiting (fysiek, informatie, betaalsystemen) tussen flexibel OV/Basismobiliteit en regulier OV

	<ul style="list-style-type: none"> - Geen dubbele kosten voor aansturing en regie op vervoer <p><i>3. Uitvoeren Pilots:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Opgezette deelautosystemen in gemeentes in Achterhoek - Meer inwoners die gebruik maken van beschikbare collectieve systemen (OV, deelauto, particuliere vervoersalternatieven) - Daling van de vraag naar duur collectief vervoersysteem - Versterking lokale netwerken en naoberschap <p><i>4. Opzet Smart Platform Achterhoek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Door vervoerdata en data van lokale initiatieven te koppelen kan een Smart Platform Achterhoek de zelfredzaamheid (eigen kracht) en burgerparticipatie (inwoners lossen samen vervoervraagstukken op) enorm vergroten. Gebruik van een relatief dure basisvoorziening vervoer kan zo worden beperkt en waardevolle kennis en inzicht in mobiliteit kan worden gegenereerd. 			
Bijdrage aan de krimpproblematiek:	Middelen:			
Volgens de OV-visie van de provincie Gelderland wordt het OV zoals dat nu is georganiseerd in de toekomst beperkt tot (het verbinden van) grotere steden en kernen. Nog meer Achterhoekse dorpen en kernen dan nu het geval is zullen zonder regulier openbaar vervoer komen te zitten waardoor meer mensen geïsoleerd dreigen te raken. Dit willen we voorkomen met bovengenoemde activiteiten. Daarnaast neemt in een krimpregio het aantal voorzieningen af waardoor de bereikbaarheid van de voorzieningen die blijven des te belangrijker wordt voor inwoners.	Totale kosten:	Dekking gevraagd:		
		1 ^e tranche	2 ^e tranche	lopend
	3.2.1/3.2.2 8,5 miljoen	-	-	Totale kostenraming uitvoering basismobiliteit staat beschreven in de kadernota (€ 8.559.000 in 2017)
	3.2.3 300.000	€ 300.000	pm	
3.2.4 1,2 miljoen	€ 450.000	€ 750.000		
Projecten: (lijst is dynamisch)	Projectformulier:			
3.2.1	Opzetten Vervoerscentrale: De vervoercentrale wordt de spil in het regionale vervoersysteem. In de centrale komen alle mobiliteitsvragen van inwoners en aanbod van vervoer bij elkaar. De vervoercentrale is verantwoordelijk voor de ritaanvraag en de ritplanning van het vervoer. Door alle aanvragen van inwoners (dus alle vormen van doelgroepenvervoer plus opvangnet OV) te bundelen en tegelijkertijd zicht te hebben op alle mogelijke voertuigen kan het vervoer efficiënt geregeld worden. De centrale plant de ritten in en verdeelt deze zo efficiënt mogelijk over de voertuigen. Voertuigen worden beter benut en er is minder stilstand. De vervoercentrale wordt een aparte entiteit en heeft geen belang bij het vervoer zelf. De vervoercentrale	Volgt		

	verwijst mensen ook door naar bestaande collectieve (particuliere) vervoersystemen. Dit betekent dat de vervoercentrale nauwe samenwerking heeft met het openbaar vervoer en particuliere initiatieven ten aanzien van vervoer.	
3.2.2	<p>Koppelen Basismobiliteit – OV:</p> <p>Het openbaar vervoer in de Achterhoek kent een aantal sterke assen met treinverbindingen en hoogfrequente buslijnen. Er zijn echter ook veel gebieden waar de vraag naar het openbaar vervoer minder groot is en waar het aanbod van OV afkalft. De OV concessiehouder staat de komende jaren voor een forse bezuinigingstaakstelling. Om toch aanbod van OV te houden worden er plannen opgesteld om in de avonden en de weekenden het OV vergaand te flexibiliseren. Een aantal van deze concepten draaien nu al (bijvoorbeeld nachtvlinder).</p> <p>De flexibele OV concepten zullen onder regie van de OV concessiehouder worden aangestuurd door een centrale en uitgevoerd met kleine voertuigen. Om te voorkomen dat er twee “naast” elkaar opererende vervoerssystemen zijn in een krimpgebied als de Achterhoek is er veel meerwaarde te behalen door flexibel OV en Basismobiliteit te koppelen. Dit betekent nog meer efficiency in de inzet van voertuigen en er hoeft maar één vervoercentrale te worden opgezet. Tevens wordt concurrentie vermeden indien flexibel OV en Basismobiliteit geïntegreerd worden in één systeem.</p>	<i>Volgt</i>
3.2.3	<p>Pilots:</p> <p>Een regionaal vervoersysteem is een basisvoorziening voor inwoners in de Achterhoek die voor hun verplaatsing daar echt van afhankelijk zijn. Het is echter ook een relatief dure vorm van vervoer. De komende jaren zullen gemeentes actief moeten sturen om de vraag naar deze relatief dure vorm van vervoer te beperken. Om effecten van diverse sturingsmogelijkheden te kunnen bepalen worden er pilots uitgevoerd. De pilots zijn gericht op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Versterken eigen kracht inwoners, zodat deze bijvoorbeeld zelfstandig gebruik kunnen maken van regulier OV (app's voor leerlingen, training wijkconsulenten, etc) - Inwoners met elkaar in contact te laten komen om zo gezamenlijk een vervoersvraag op te lossen - Opzetten van deelautoprojecten waarbij gemeentes faciliteren maar inwoners in kernen zelf de vervoersvraag oplossen. 	<i>Volgt</i>
3.2.4	<p>Smart Platform Achterhoek voor Mobiliteitsmanagement:</p> <p>Het project 'Smart Platform Achterhoek' beoogt Achterhoekse vervoersdata aan elkaar te koppelen (data-verrijking). Door data 'op elkaar te leggen' ontstaat inzicht in de totale vervoersvraag en kunnen vervoersinitiatieven beter op deze vraag worden afgestemd (mobiliteitsmanagement). Het gaat om het koppelen van vervoersdata van regulier openbaar vervoer (bus, trein), basismobiliteit (doelgroepenvervoer) en particuliere initiatieven bij zorginstellingen, scholen of in dorpen. Het project bestaat uit drie belangrijke hoofdonderdelen: de 'hardware, software en humanware'.</p> <p>Hardware:</p> <p>In een te bouwen digitaal regionaal platform wordt lokale data samengebracht. Dit Smart Platform</p>	4.2.4

Achterhoek kan zodanig worden ingericht dat bij elke interactie (online via gekoppelde apps of via sensortechnologie) informatie zich vernieuwd en beschikbare kennis relevanter wordt. Deze kennis wordt inzichtelijk teruggegeven aan gebruikers.

Software:

Om het platform te vullen met lokale data gebruiken mensen diensten op hun smartphone in de vorm van apps om bijvoorbeeld samen te kunnen reizen. Daarbij is dus essentieel dat deze apps worden gecombineerd met het virtuele Smart Platform.

Humanware:

De ervaring met een pilotproject rondom de bereikbaarheid van de ziekenhuisvoorziening Slingeland heeft geleerd dat alleen een bottomup-aanpak werkt. Doordat medewerkers hun eigen maatregelen (een eigen ritsz-app) aandragen ontstaat de benodigde betrokkenheid die leidt tot oplossingen (voor in dit geval de parkeerproblematiek SZ).

Door een regionaal digitaal platform 'smart' in te richten met gekoppelde bronnen (zoals ritsz en meerdere te starten pilots), databases en applicaties ontstaan lokale data die (geanonimiseerd) op termijn waardevolle datapatronen opleveren. Met het inzicht in deze patronen ontstaat toenemende kennis over de regionale mogelijkheden om vraag en aanbod van mobiliteit af te stemmen. Deze kennis is sociaal en economisch bijzonder waardevol. Daarom is het is belangrijk dat het beheer van het platform onafhankelijk en betrouwbaar is.

Het gaat de komende 4 jaren om de opzet, inrichting en het bouwen van het platform, het aanjagen van in eerste instantie 6 tot 10 nieuwe projecten en/of het aankoppelen van bestaande initiatieven, het onderhoud en beheer van het platform en het onderbrengen van het geheel in een onafhankelijke beheerorganisatie. Voorlopige kostenraming: 500.000 eenmalige ontwikkeling, 125.000 voor projecten per jaar, 50.000 voor beheer/onderhoud per jaar.

Uitvoeringsagenda^{2.0} Achterhoek 2020

Programma 3: Bereikbaarheid

Programmaliijn 3.3: Digitale infrastructuur

Wat speelt er?

Een goede digitale bereikbaarheid van woningen en bedrijven is cruciaal om de Achterhoek leefbaar te houden. Een breedbandnetwerk geeft inwoners toegang tot snel internet en zo tot bedrijfsmatige diensten, onderwijs en zorg op afstand. Het aanleggen van glasvezel in het hele buitengebied van de Achterhoek is ook van levensbelang voor groei en innovatiemogelijkheden van (toekomstige) bedrijven en dus voor het realiseren van een aantrekkelijk en toekomstbestendig vestigingsklimaat. De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk, Doesburg en Lochem werken daarom in een uniek project samen met de Provincie om aanleg van glasvezel in het hele buitengebied van de Achterhoek te realiseren.

Na de intentieverklaring die de gezamenlijke gemeenten en de Provincie hiervoor ondertekenden in het voorjaar van 2015 zijn er veel ontwikkelingen geweest. Een marktvraag leverde weinig belangstelling op. Aanleg en exploitatie van een glasvezelnet door een gemeenschappelijke BV zonder andere partijen een concurrerend bod te doen bleek niet mogelijk binnen staatssteunregelgeving. Vanaf medio dit jaar is ingezet op uitwerking van diverse routes om te komen tot breedband, zowel met staatssteun als marktconform. Mede hierdoor is de markt inmiddels in beweging gekomen en is door marktpartijen interesse getoond voor marktconforme aanleg van breedband in het buitengebied van de Achterhoek. KPN heeft in de media plannen gepresenteerd voor landelijke uitrol breedband in het buitengebied. CIF (een bedrijf voor communicatie-infrastructuur en dataverbindingen) heeft aangegeven het buitengebied in Nederland te willen verglazen.

Door de gesprekken die de gezamenlijke Achterhoekse gemeenten en de Provincie afgelopen tijd hebben gevoerd met marktpartijen, is op 23 november jl. tijdens een bestuurlijk overleg de voorkeur uitgesproken voor een gezamenlijk marktconform traject. Dat wil zeggen aanleg zonder staatssteun met marktconforme financiering. Berkelland loopt qua planning vooruit op het gezamenlijk traject omdat gesprekken met CIF ertoe hebben geleid dat op 8 december een besluit voorligt bij de raad over het voorbereiden van een leningsovereenkomst met CIF voor de aanleg van breedband in het buitengebied. Voor het gezamenlijk traject geldt dat de snelheid van aanleg voorop blijft staan. Er is veel draagvlak bij bewoners van de Achterhoek. Begin 2016 worden gemeenteraden verder geïnformeerd over het breedbandproject.

Doel(en):

Optimale digitale ontsluiting van het buitengebied van de Achterhoek die aansluit bij de huidige en toekomstige eisen op het gebied van data-overdracht zowel zakelijk als particulier.

Resultaten:

Aanleg van een - bij voorkeur open - glasvezelnetwerk in in ieder geval het "witte" buitengebied van de Achterhoek.

Bijdrage aan de krimpproblematiek:	Middelen:			
<p>In een krimpregio is het draaiende houden van de economie essentieel. Naast fysieke bereikbaarheid is hiervoor ook digitale bereikbaarheid een zeer belangrijke randvoorwaarde. Glasvezel is noodzakelijk om belangrijke voorzieningen toegankelijk te houden. Het is broodnodig om (agro-, toeristische- en andere) bedrijven in het buitengebied te kunnen laten (blijven) functioneren, oudere inwoners langer zelfstandig te kunnen laten wonen en jongeren aantrekkelijk onderwijs te kunnen blijven aanbieden.</p>	Totale kosten:		Gevraagde dekking:	
		1 ^e tranche	2 ^e tranche	Lopend
	Ong. € 70 miljoen	-	-	Onderzoek loopt naar welke juridische mogelijkheden er zijn voor aanleg. Aanbesteding in voorbereiding.
Projecten: (lijst is dynamisch)	Projectformulier:			
3.3.1	Project Breedband Buitengebied Achterhoek (i.s.m. provincie Gelderland)			<i>Volgt</i>